

Preventie van hart- en vaatziekten

EEN SAMENSPEL VAN VERPLEEGKUNDIGEN EN ARTSEN

In maart 2011 verscheen het proefschrift 'Cardiovascular prevention: nurses and doctors working together' van Helene Voogdt. Het proefschrift geeft inzicht in de kwaliteit van de preventie van hart- en vaatziekten met ondersteuning van verpleegkundigen in de eerste en tweede lijn in de jaren 2006-2008.

Door: H.R. Voogdt-Pruis, G.H.M.I. Beusmans, H.J.M. Vrijhoef, J.W. van Ree en A.P.M. Gorgels

De preventie van hart- en vaatziekten staat al jaren hoog op de agenda van de internationale gezondheidszorg. Ook in Nederland zijn diverse maatregelen genomen om deze preventie te verbeteren. Bij de preventie speelt de eerstelijnsgezondheidszorg een belangrijke rol. Samenwerking met zorgverleners in de tweede lijn is nodig voor de behandeling van complicerende problematiek. De laatste jaren staat ook de kwaliteit van de zorg onder druk; mede door de vergrijzing van de bevolking, hogere verwachtingen van patiënten en het tekort aan beschikbaar personeel en financiële middelen. Om die reden is voorgesteld om bepaalde zorgtaken te substitueren van artsen naar andere zorgverleners, zoals naar verpleegkundigen. In de CBO/NHG multidisciplinaire richtlijn cardio-vasculair risicomanagement 2006¹ wordt dit ook aanbevolen voor de preventie van hart- en vaatziekten.

Het onderzoek

In het proefschrift is deze nieuwe functie voor verpleegkundigen in de preventie van hart- en vaatziekten onderzocht op haalbaarheid en klinische effectiviteit. Het onderzoek in de eerste lijn bestond uit een pragmatisch gerandomiseerde trial, aangevuld met kwalitatieve evaluaties. Huisart-

sen en praktijkverpleegkundigen zijn vergeleken op de effectiviteit van de preventie aan hoogrisicopatiënten: op de cardiovasculaire risicofactoren en op de door hen ingezette behandelingen. Daarnaast zijn de ervaringen van patiënten en zorgverleners met de verpleegkundige preventie onderzocht. Het onderzoek is gehouden onder zes gezondheidscentra in Limburg in de periode 2006-2008. De studie in de tweede lijn betrof een evaluatie van de implementatie van een nazorgprogramma door hart- en vaatverpleegkundigen.

Praktijkverpleegkundigen verbeteren de preventie in de eerste lijn

In de eerste lijn had bij de start van het onderzoek de helft van de hoogrisicopatiënten een verhoogde bloeddruk of cholesterol, driekwart had overgewicht en een kwart van hen rookte. Na een jaar preventie was het gemiddelde niveau van een aantal risicofactoren gedaald, zowel bij de patiënten van de huisartsgroep als van de verpleegkundigengroep. Deze daling was wel groter bij de verpleegkundigengroep en zij behaalden significant betere resultaten op het totaal cholesterol.²

Uit een vragenlijst onder patiënten bleek dan ook dat verpleegkundigen vaker een behandeling gaven dan huisartsen: 77% ten opzichte van 57%. Verpleegkundigen gaven drie keer zo vaak als huisartsen een leefstijlinterventie. Verder gebruikten meer patiënten uit de verpleegkundigengroep medicatie. Toch vragen beide zorgverleners nog te weinig naar het medicatiegebruik en vergeten te controleren of patiënten therapietrouw zijn. Verbetering hierin komt de kwaliteit van preventie ten goede.³

Zorgverleners en patiënten zijn positief

Patiënten werd gevraagd naar hun ervaringen met het preventiesprekeuur door verpleegkundigen. Zij

bleken tevreden te zijn en regelmatige bezoeken werden als 'zinnig' en 'geen tijdsverspilling' beschouwd. Oudere patiënten, lager opgeleiden en mannen waren meer tevreden. Vergeleken met niet-rokers bezochten rokers minder vaak het preventiesprekuren en waren minder tevreden over de verleende zorg. Zij voelden zich vaker 'op de vingers getikt' en zij vonden dat de verpleegkundige 'minder begrip had voor hun persoonlijke situatie'. Om die reden moet er in het spreekuren extra aandacht komen voor motiverende gespreksvoering aan rokers.⁴

Ook zorgverleners zijn positief over de preventie door verpleegkundigen. Een factor die de implementatie van het preventiesprekuren in de gezondheidscentra bevorderde, was het wederzijds vertrouwen tussen verpleegkundigen en huisartsen. Verpleegkundigen bleken verschillen in de werkelijke en de aanbevolen praktijkvoering bespreekbaar te maken. Daarnaast namen zij de verantwoordelijkheid voor de verbetering van het spreekuren en het opvolgen van de richtlijn, met name door concrete belemmeringen (zie kader) weg te nemen.

Verpleegkundigen ondersteunen cardiologen in het nazorgtraject

Een secundair preventieprogramma door verpleegkundigen in het ziekenhuis verbetert ook de kwaliteit van zorg. De implementatie van een nazorgprogramma blijkt echter een uitdaging te zijn voor een complexe gezondheidszorgorganisatie. Het is noodzakelijk om een implementatieplan te gebruiken voor het effenen van hobbels. Bovendien is het nodig om te onderzoeken of gestelde kwaliteitscriteria realistisch zijn en of informatie over kwaliteitsindicatoren kan worden verkregen. Kwaliteitsindicatoren moeten dan ook regelmatig door betrokken zorgverleners worden geëvalueerd en zo nodig bijgesteld in een continue kwaliteitscyclus. Informatie over de kwaliteitsindicatoren dient te leiden tot concrete voorstellen voor verbetering van de zorg.

Conclusies

Verpleegkundigen verbeteren de preventie van hartvaatziekten. De kwaliteit van deze zorg kan verder worden verbeterd door:

- meer training voor verpleegkundigen om hun kennis van hartvaatziekten (symptomen), medicatie en leefstijlinterventie te vergroten. Het gaat hierbij om het verkrijgen van vaardigheden in motiverende gespreksvoering en het geven van optimale leefstijlinterventie;
- adequaat gebruik van elektronische risicoprofielen en zelfmanagementprogramma's;
- betere transmurale samenwerking tussen artsen en verpleegkundigen;

- het aanstellen van een centrale zorgverlener (of casemanager) die verantwoordelijk wordt gesteld voor de coördinatie, afstemming en kwaliteit van zorg.

Noten

- 1 CBO/NHG, Multidisciplinaire richtlijn Cardiovasculair risicomanagement, Utrecht, 2006.
- 2 H.R. Voogdt-Pruis, G.H.M.I. Beusmans, A.P.M. Gorgels, A.D. Kester en J.W. van Ree, Effectiveness of nurse-delivered cardiovascular risk management in primary care: a randomised trial, *British Journal of General Practice*, 2010, 60: 40-46.
- 3 H.R. Voogdt-Pruis, J.W. van Ree, A.P. Gorgels en G.H.M.I. Beusmans, Adherence to a guideline on cardiovascular prevention: A comparison between general practitioners and practice nurses, *International Journal of Nursing Studies*, 2010, doi:10.1016/j.ijnurstu.2010.11.008.
- 4 H.R. Voogdt-Pruis, A.P. Gorgels, J.W. van Ree, E.F. van Hoef en G.H.M.I. Beusmans, Patient perceptions of nurse-delivered cardiovascular prevention: cross-sectional survey within a randomised trial, *International Journal of Nursing Studies*, 2010, 47: 1237-1244.
- 5 H.R. Voogdt-Pruis, G.H.M.I. Beusmans, A.P.M. Gorgels en J.W. van Ree, Experiences of doctors and nurses implementing nurse-delivered cardiovascular prevention in primary care: a qualitative study, *Journal of Advanced Nursing*, 2011, doi: 10.1111/j.1365-2648.2011.05627.

Het proefschrift is te verkrijgen bij hrvoogdt@gmail.com.

Informatie over de auteurs

Dr.ir. H.R. Voogdt-Pruis, MUMC Transmurale zorg/Kennisnetwerk CVA Nederland. Coördinator concept zorgstandaard CVA/TIA.

Dr. G.H.M.I. Beusmans, MUMC, huisarts, hoofddocent huisartsgeneeskunde.

Prof.dr. H.J.M. Vrijhoef, MUMC Transmurale Zorg, hoofd onderzoeksafdeling. Tilburg Universiteit, professor Chronische Zorg.

Prof.dr. J.W. van Ree, MUMC, em. prof. Huisartsgeneeskunde.

Prof.dr. A.P.M. Gorgels, MUMC, cardioloog, prof. Transmurale cardiologie.

Als voornaamste belemmeringen werden genoemd dat:

- zorgverleners niet op de hoogte waren van de inhoud van de richtlijn;
- zorgverleners verschillend omgaan met gestelde streefwaarden van behandeling;
- er onduidelijkheid was over de reikwijdte en de inhoud van leefstijladviezen;
- de patiënt soms een gebrekkige motivatie tot leefstijlaanpassingen heeft;
- de omvang van de risicopopulatie in de richtlijn erg groot is;
- organisatorische kwesties (registratiemogelijkheden en elektronische risicoprofielen) de toepassing van de richtlijn in de weg staan.⁵